

Li An Phoa

'IEDEREEN IS NODIG VOOR EEN DRINKBARE RIVIER'

Li An Phoa uit Amsterdam droomt van drinkbare rivieren. Ze wandelt langs rivieren die vaak nog vervuild zijn om dat vergezicht met anderen te delen en hen tot actie aan te zetten. Dit jaar liep ze de IJssel af en presenteerde ze een boek waarin ze beschrijft wat haar drijft. "Als we de rivier ervaren, begrijpen we haar beter."

TEKST PAULINE VAN KEMPEN | FOTOGRAFIE MARCEL MOLLE

Het verhaal van rivierenvrouw Li An Phoa begint bij de Canadese rivier de Rupert. Daar ontdekt ze hoe snel het mis kan gaan. In dit geval was het de aanleg van een waterkrachtcentrale in combinatie met de zilvermijn-industrie die de rivier die voor de inheemse Cree sinds mensenheugenis de levensader was, verwoestte. Als jonge onderzoeker kanoot Phoa in 2005 met een groep activisten de Rupert af. Haar waterfilter blijkt overbodig: iedereen drinkt 'gewoon' uit de rivier. Waarom kan dat in Nederland niet, vraagt ze zich af. Of beter: niet meer? Drie jaar later, als ze de Rupert opnieuw bezoekt, blijkt het water vergiftigd. Vissen zijn misvormd en sterven, mensen worden ziek en zien geen toekomst meer. Maar eigenlijk begint het verhaal van Li An al bij de Hollandse IJssel. Als oudste dochter van Chinees-Nederlands ouders groeit ze op in wat zij beschouwde als de leukste plek op aarde: Capelle aan den IJssel, >

‘Als we de rivier ervaren, begrijpen we haar beter, gaan we van haar houden en voor haar zorgen’

een versteende voorstad van Rotterdam. De IJssel zag ze vrijwel nooit, bekend ze in het boek *Drinkbare rivieren, een reis, een droom, een levenswerk* (Atlas Contact, 2021), dat ze samen met journalist en partner Maarten van der Schaaf schreef. Lang weet Li An niet waar ze vandaan komt en waar ze naartoe wil. Tot de Rupert haar, tijdens dat laatste bezoek, de weg wijst. Ze vertrekt naar Engeland voor een master holistische ecologie, wordt - weer terug in Nederland - docent, richt een stichting op en wandelt langs rivieren om haar boodschap met anderen te delen. Tijdens die tochten weet ze de aandacht van de media en van burgemeesters, dijkgraven, boeren en burgers te vangen. En daar blijft het niet bij. Haar expeditie langs de Maas, drie jaar geleden, leidde tot een netwerk van 35 burgemeesters die beloven zich in te zetten voor een drinkbare Maas. In het IJsselstroomgebied, waar ze afgelopen juni wandelde, werken twintig organisaties samen aan een drinkbare rivier in dertig jaar. Haar burgeronderzoek naar waterkwaliteit omvat 37 rivieren in heel Europa.

Is het wel mogelijk om langs rivieren te wandelen?

“Het is niet zo makkelijk. Op sommige stukjes ben je heel welkom, bijvoorbeeld na Olst-Wijhe. Daar heeft de IJssel een beetje

'Hoe kan het dat het Waterschap Limburg Chemelot een vergunning geeft voor het lozen van 14.000 kilo microplastics in de Maas?'

een zachte oever waar je goed kunt lopen. De uiterwaarden bij Deventer zijn ook heel mooi, en net voor Zutphen. Maar er zijn ook veel stukken waar de rivier ver weg is, dan loop je over de dijk. "Langs de tweede helft van de Maas is veel grote industrie. Op de eerste 500 kilometer had ik regelmatig bebloede benen omdat ik door hoge bramen of brandnetels moest. De burgemeester van Charleville-Mézières, in de Franse Ardennen, wil dat in zijn gemeente gaan veranderen. Hij spant zich in voor de aanleg van wandelpaden langs de Maas, zodat de bewoners van de rivier kunnen genieten in plaats van met hun rug naar de rivier te leven."

Wordt de rivier daar drinkbaar van?

"Het is een begin. Een van de boodschappen van onze stichting Drinkable Rivers is: experience, love, care. Als we de rivier ervaren, begrijpen we haar beter, gaan we van haar houden en voor haar zorgen. Hoe meer we met onze rug naar het water gekeerd leven, hoe moeilijker dat voor ons is. In Frankrijk was de Maas lang een open riool. Er is voldoende goed grondwater, waardoor men minder afhankelijk is van oppervlaktewater. En zuiveringen zijn heel kostbaar voor de kleine gemeenschappen daar. De Kaderrichtlijn Water stimuleert wel om de vervuiling

gezamenlijk aan te pakken, beneden- en bovenstreams. Benedenstreams, vooral in de delta's, wonen meer mensen dan bovenstreams, in de brongebieden. Er is meer vruchtbare grond om voedsel te verbouwen, meer industrie en dus vaak ook meer geld. Maar dat die mensen ook afhankelijk zijn van wat er bovenstreams gebeurt, dat bewustzijn leeft niet erg."

Terwijl een samenwerkingsverband als RIWA zich daar al zeventig jaar voor inzet...

"Zeker! Maar toen ik mensen in Frankrijk en Wallonië vertelde dat wij oppervlaktewater schoonmaken en drinken, waren ze echt in shock. Ik denk dat wij onze kwetsbaarheid wel meer mogen uitdragen. Wij hebben dan misschien wel heel schoon drinkwater, maar met alle zeer zorgwekkende stoffen wordt het almaar ingewikkelder om het oppervlaktewater te zuiveren. Alles wat op het land gebeurt, heeft invloed. Het water is een spiegel."

Hoe is het jou gelukt om 35 burgemeesters warm te krijgen voor een drinkbare Maas?

"Ik ga het gesprek open in. Ik geef hun een nieuwe identiteit: je bent niet alleen burgemeester van een gemeente, je bent ook Maasburgemeester. Ze waren verbaasd dat zij zelf maar een paar andere Maasburgemeesters kenden en >

ik, na mijn wandeling, een heleboel. Ik leg ook niets op, vooral de richting moet duidelijk zijn. Het gaat mij om het hele ecosysteem, om al het leven in een stroomgebied. Maar het is niet voor niets dat ik mijn verhaal via het water vertel. Dat is heel simpel te begrijpen, het is tastbaar en de verbinding is heel concreet. Als je een nulmeting doet, kun je zien hoe de waterkwaliteit door de tijd heen verandert. Is het over een paar jaar zwembaar, is het drinkbaar, hoe zien de oevers eruit? Het is bijzonder hoe enthousiast mensen daar aan worden. Omdat het zoiets groots is, passen er veel andere dingen in. En tegelijk kun je het heel inzichtelijk maken door je bij alles wat je doet af te vragen: draagt dit bij aan een drinkbare rivier of niet?"

Terug naar de IJssel, hoe is het daarmee gesteld?

"De IJssel is al zwembaar en een drinkbare IJssel kan dichtbij zijn. Ik heb zelfs een patrijs gehoord. Maar het mooie bronwater van de Veluwe is niet meer drinkbaar als het in de IJssel stroomt of geloosd wordt. Onderweg raakt het vervuild, door kunstmest, door een papierfabriek, door alles wat wij door het toilet spoelen. Een veehouder vertelde dat het moeilijk was voor zijn koeien om drachtig te worden. Het vee drinkt uit de IJssel, wellicht zitten daar nog resten van

Lin An Phoa (1980) studeerde bedrijfskunde, filosofie en ecologie in Rotterdam, Amsterdam en Dartington (GB). Ze doceert aan Nyenrode Business Universiteit en haar eigen Spring College. In 2020 richtte ze de stichting Drinkable Rivers www.drinkablerivers.org op, die streeft naar een wereld met drinkbare rivieren en daarvoor ook samenwerkt met overheden en bedrijven.

de pil in. Wij drinken die melk, wij eten dat vlees. Schoon water is niet alleen iets voor experts. Iedereen is nodig voor een drinkbare rivier, iedereen is een bron. En iedereen die in een stroomgebied woont - ik noem dat een rivierfamilie - is afhankelijk van die rivier. Ons burgeronderzoek beginnen we daarom altijd met het bedanken van het water. Dat raad ik mensen ook aan: bedank het water voordat je het gebruikt, dus als je het toilet doorspoelt, als je doucht, als je thee zet. Dan groeit je respect."

Wat kan de watersector doen?

"Ik denk dat de watersector veel meer een leidersrol kan nemen op weg naar een wereld waarin ons welzijn vooropstaat. Wij varen nu op een economisch kompas: alles is gericht op groei. Maar we zien dat dat veel schade oplevert. Mijn voorstel is om de kwaliteit van het rivierwater als graadmeter te gebruiken voor het welbevinden van de samenleving. Wanneer onze rivieren weer drinkbaar zijn, is het leven in de stroomgebieden gezond en in balans. De watersector kent deze verbondenheid en afhankelijkheid op stroomgebied-niveau. Die kennis moet veel meer gemeengoed worden en dat vraagt leiderschap. Het Hoogheemraadschap van Rijnland had de moed mij als spreker te vragen bij de opening van hun nieuwe PACAS-installatie. Zij beseffen dat we zo niet eindeloos kunnen doorgaan, dat er systemisch iets moet veranderen. In plaats van steeds meer te zuiveren moeten we de vervuiling bij de bron aanpakken. Het vergezicht van drinkbare rivieren kan op alle fronten mobiliseren, ook in samenwerking met de industrie. Hoe kan het dat het Waterschap Limburg Chemelot een vergunning geeft voor het lozen van 14.000 kilo microplastics in de Maas?"

De nieuwe vergunning is al een stuk strenger dan de vorige...

"Dat zal best, maar dit draagt niet bij aan een drinkbare rivier. Wereldwijd komt er elke twee seconden een nieuwe, onbekende en mogelijk schadelijke stof in onze leefomgeving terecht, heel angstaanjagend. En intussen zijn er zoveel vormen van kanker, er worden baby's geboren met microplastics in hun lichaam, vissen kunnen niet meer paaien. Wat hebben we nou gecreëerd? Veel jongeren die ik spreek worden er depressief van. Ze willen die banen niet meer waarmee ze de bodem nog verder verontreinigen. Er zijn er zelfs die zich laten steriliseren. Bouw de vervuilende gewoontes af, neem er afscheid van, eventueel met een ritueel: bedankt, het heeft ons gediend maar nu dient het ons niet langer."

Er valt nog wel wat zendingswerk te verrichten, zinkt de moed jou soms niet in de schoenen?

"Ik zie het niet als zendingswerk. Ik streef naar een 'coalition of the willing', dat is de enige manier voor mij om het vol te houden. Wat vind je belangrijk in je leven, waar gaat je hart van zingen? Dan merk ik dat mensen aangaan. Dit is mijn levenswerk. Ik zou veel meer willen genieten, wandelen en de ecologie in kaart brengen bijvoorbeeld. Maar ik moet dit doen, het is nu tijd voor actie." •